

”Tuutti selvä!”

Liisa Koskisen haastattelu

Maria Lohela
Turun yliopisto

<https://doi.org/10.61200/mikael.148436>

Turun kieli-instituuttiin oli päästävä

Kääntäjänkoulutus alkoi Suomessa vuonna 1966 kieli-instituuteissa Turussa ja Tampereella. Yksi ensimmäisistä opiskelemaan valituista oli 18-vuotias Liisa Koskinen, joka asteli vastaperustettuun instituuttiin Turun Kaskenkadulla 12.9.1966. Koskinen oli valittu opiskelijaksi vieraana kielenään englanti. Myöhemmin opintojen edetessä hän valitsi erikoistumisalueekseen yhteiskunnan ja hallinnon.

– Kesällä 1966 olin tuore ylioppilas ja suoritin englannin opintoja Turun kesäyliopistossa. Elokuun loppupuolella sain kuulla, että minut oli valittu ylioppilastodistukseni perusteella Turun yliopistoon opiskelemaan sekä englantilaista filologiaa että germaania filologiaa, mutta olin juuri osallistunut myös kieli-instituutin kirjalliseen valintakokeeseen, Liisa Koskinen kertoo.

Turun yliopistoon olisi pitänyt ilmoittautua 1.–9.9. välisenä aikana, mutta 2.9. Koskinen sai kuulla läpäisseensä kieli-instituutin kirjallisen kokeen. Kolme päivää myöhemmin oli suullisen kokeen vuoro. Pikkuruisesta taskualmanakasta löytyykin iloinen merkintä syyskuun 9. päivän kohdalta: ”TUUTTI SELVÄ!” Myös lempinimet Tuutti ja Insti saaneen kieli-instituutin ovet olivat auenneet Koskiselle ja hän oli tehnyt valintansa.

Liisa Koskinen oli ollut lapsesta saakka kiinnostunut kirjallisuudesta, lukemisesta ja kielistä.

– Olin 8-vuotias, kun perheemme muutti Porista Raahen, täysin eri murrealueelle. Pieni pohjoinen Raahen kaupunki tuntui melkein vieraskieliseltä. Porissa ehdin käydä vain kansakoulun toisen luokan. Ensimmäistä en käynyt lainkaan, sillä perhetuttu opettaja otti minut suoraan toiselle luokalle, Koskinen muistelee.

Oppikoulun ensimmäisen luokan päättyessä 1959 kaikkia toiselle siirtyviä pyydettiin kertomaan, lukisivatko he jatkossa pitkänä kielenä saksaa vai englantia. Raahen Yhteislyseossa tarjottiin tuolloin englantia vaihtoehtona ensimmäisen kerran.

– Täysin ylivoimainen enemmistö koululaisista valitsi englannin, toteaa Koskinen, – mutta lopputulos oli tyyli: luokat A ja C lukevat pitkän saksan, luokat B ja D englannin. Minä olin C-luokalla.

Laura Ivaska, Outi Paloposki & Leena Salmi (toim.) 2024

Mikael

Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen aikakauslehti 17:3, s. 432–435

Finsk tidskrift för översättnings- och tolkningsforskning 17:3, s. 432–435

Finnish Journal of Translation and Interpreting Studies 17:3, p. 432–435

Liisa Koskinen kuvailee kuitenkin olleensa anglofili jo hyvin nuorena. Hän kuunteli englanninkielistä kevyttä musiikkia radiosta, kun sitä sattui sieltä tulemaan. Beatles ja muut brittiyhtyeet olivat hyviä aksentin opettajia. Vasta vuonna 1964 amerikkalaiset ja englantilaiset sarjat ja elokuvat tulivat tutuiksi perheeseen hankitun television myötä. Englannin kieleen saattoi tutustua myös muilla keinoilla:

– Vanhempien kirjahyllyssä oli kuvateos, jonka nimen muistan muodossa *Koteja, Hem, Homes*. Sen kuvatekstit olivat kolmella kielellä ja opiskelin siitä englantia jo varmaan 10-vuotiaana... Ehkä noin vuonna 1960 sain tädiltäni lainaksi *English by the Nature Method* -vihkot. Mikä aarre! Ne vihkot tutkin tarkkaan ja niistä opin oikeasti aika paljon, myös ääntämisohjeita.

Koulussa kielten opiskelu painottui ruotsiin ja saksaan, kunnes kuudennella luokalla ohjelmaan tulivat puolipitkä latina ja lyhyt englanti. Latinan taidot paljastuivat jatkossa suureksi hyödyksi englannin oppimisen kannalta.

Pikkukaupungissa englanninkielisten lehtien ja kirjojen saatavuus oli olematon, mutta onneksi apuun tuli äidinkielen opettaja:

– Hän lainasi minulle kesäksi 1965 kotikirjastostaan Dodie Smithin *I Capture the Castle*. Se oli ensimmäinen englanniksi lukemani kirja. Abikeväänä löysin kaupungin kirjakaupasta Agatha Christien *4.50 from Paddington*.

Opiskelijaelämää Turussa

Lukion viimeisen vuoden aikana Koskinen sai tietää, että Turussa ja Tampereella oltiin aloittamassa kääntäjien koulutusta. Hän haaveili kaunokirjallisuuden suomentamisesta. Turku olisi mieleinen opiskelukaupunki, koska äidin suku oli paljolti sieltä kotoisin. Äidin vanhin sisar perheineen asui Turun viereisessä Kaarinassa, isoisan sisaria asui Turussa neljä ja Paimiossa yksi.

Vielä vuosien jälkeenkin Koskinen ihmettelee, miten selviytyi kieli-instituutin pääsykokeista. Arkistoista löytyvässä pienessä Turun Sanomista leikatussa repaleisessa leikkeessä kerrotaan pyrkineiden suuri määrä ja harvojen valittujen nimet. Epäilemättä luontainen kiinnostus ja into opiskella englantia myös itseksensä sekä tuoret englannin opinnot kesäyliopistossa auttoivat pääsykoesuorituksessa.

Taskualmanakasta löytyy tarkkoja merkintöjä opiskelujen alkua ajoista: ”Maanantai 12.9. Tuutin avajaiset 15.00” ja ”Tiistai 13.9. Tuutin ’varsinainen koulutyö’ alkoi 10.00 (III kerros)”. Tämän haastattelun loppuun on liitetty kalenterimerkintöjä opintojen ensimmäiseltä syksyltä (1966) ja valmistumisvuoden keväältä (1968) (liite 1).

Almanakassa oli myös useita mainintoja kirjoista – monet epäilemättä opiskeluun liittyviä ”set books”: *A Farewell to Arms, Flowers for Mrs Harris, Major Barbara, Lucky Jim, Cry, the Beloved Country*. Koskista hymyilyttää:

– Kirjat ovat tallella tuhansien muiden kirjojen joukossa hyllyssäni, Shaw’n *Major Barbara* on täpötäynnä merkintöjä. Hauska merkintä ihan kirjan alkusivulla: PANNU – KETTLE, KATTILA – PAN.

Kieli-instituuttivuosilta Liisa Koskisen mieleen jäi erityisen hyvin kesä 1967 kahden opiskeluvuoden välissä. Kaikkien opiskelijoiden oli vietettävä kolmisen kuukautta

englanninkielisessä ympäristössä. Koskinen ja muutama hänen kurssitoverinsa päätyivät Hayling Islandille Englannin etelärannikolle tekemään tarjoilijan töitä. Kesän aikana englannin kieli tuli entistäkin läheisemmäksi ja sen monet eri murteet tutummiksi.

Opiskelijat 1960-luvulla olivat tuskin kuulleetkaan tietokoneista saati sitten käännosteknologiasta. Koulussa käytettiin pääasiassa kynää ja paperia, mutta kotona Koskisella oli oma pieni Brother-merkkinen matkakirjoituskone. Instissä käytetyt oppikirjat hän enimmäkseen osti ja niistä ovat edelleen tallessa seuraavat teokset:

- C.E. Eckersley and J.M. Eckersley: *A Comprehensive English Grammar for Foreign Students*
- W. Stannard Allen: *Living English Speech – Stress and Intonation Practice for the Foreign Student*
- C.E. Eckersley/W.Kaufmann: *A Commercial Course for Foreign Students, Volume 1*
- Peter Bromhead: *Life in Modern Britain*
- E. Foers and J. Jones: *Comprehension and Précis*
- Geoffrey Broughton: *A First Technical Reader*
- Ernest S. Griffith: *The American System of Government*
- Ronald Rubinstein: *John Citizen and the Law*

Opettajista on jäänyt mieleen kuusi, jotka poseeraavat Koskisen ottamissa valokuvissa: Ola ja Enid Berggren, Liisa Peltomaa, Colin Black, Beryl Sandlund sekä Bill Middleton. Kaikki opetus oli keskittynyt Kaskenkadulle. Language Lab, kielistudio, oli jotain aivan uutta ja hienoa. Opetusohjelma oli koulutuksen alkuvaiheessa vielä pienessä liikkeessä kaiken aikaa, sillä kääntäjänkoulutuksesta ei ollut Suomessa aikaisempaa kokemusta.

– Opiskelijat ja opettajat yrittivät yhdessä pohtia mikä oli hyödyllistä ja tarpeellista, mikä turhaa ja mitä pitäisi painottaa ja miten.

Uudessa instituutissa ei ollut omaa opiskelijajärjestöä, mutta jatkaessaan myöhemmin opintoja Turun yliopistossa Koskinen oli mukana englannin opiskelijoiden ainejärjestön Anglican toiminnassa. Sosiaalinen elämä ja harrastukset kuuluivat opiskelijoiden arkeen kuitenkin muilla tavoin.

– Asuin Turussa alivuokralaishuoneissa koko kieli-instituuttiopintojeni ajan: ensimmäisen syyslukukauden Ursininkadulla vanhan pariskunnan pienessä ylimääräisessä huoneessa, sitten loppuajan Martinkadulla vanhan leskirouvan pienessä ylimääräisessä huoneessa. Asuuko kukaan opiskelija enää alivuokralaisena? Ottaako kukaan edes alivuokralaisia huoneistoonsa asumaan, Koskinen tuumii.

– Enimmäkseen taisin kävellä Instiin, tosin raitiovaunujakin tuli käytettyä, sillä ne kulkivat vielä koko Instin aikani ja vähän sen jälkeenkin. Lounastin kurssikaverien kanssa instituutin omassa kahvilassa, joskus poikettiin Bassin kahvilassa ja pari kertaa Suruttomassa, kun juhlittiin. Iltaisin kävin parhaan instiläisen ystävän kanssa elokuvissa. Ylioppilastalolla ”Kunnassa” ja Åbo Akademin Kårenilla käytiin joskus harvoin. Yliopisto maailman kanssa ei juuri oltu tekemisissä. Sunnuntaisin taisin useinkin syödä tädin ja serkkujen luona Kaarinassa. Vapaa-ajalla hyppäsin kaupunginkirjastossa yhtenä ja lainasin ja luin kaikki mahdolliset ja mahdottomat englanninkieliset romaanit.

Päästötodistuksessa toukokuun 31. päivänä 1968 Koskisen käännöstaidot englannista suomeen ja suomesta englantiin saivat molemmat arvion hyvin hyvä ja suullinen englannin yleiskielen taito arvosanan erinomainen. Pyytämäänsä ”työtodistukseen” hän sai opettajakunnalta myönteistä palautetta: neiti Koskisen todettiin suorittaneen annetut tehtävät tarmokkaasti, tunnollisesti ja täsmällisesti. Tuore diplomikielenkääntäjä Liisa Koskinen matkusti Helsinkiin ja kävi sekä WSOY:ssä että Otavassa kertomassa reippaasti suorittamistaan opinnoista, uudesta kielenkääntäjän tutkinnosta ja tarjoutumassa töihin. Hän kysyi, voisiko saada kokeeksi jotakin suomennettavaa. Molemmissa paikoissa osoitettiin kiinnostusta, mutta työtä ei kuitenkaan herunut. Kaksikymppinen Liisa Koskinen päätti jatkaa opintoja, ja niihin juuri valmistunut diplomikielenkääntäjäkin pääsi vain Turun yliopiston pääsykokeiden kautta. Vain pari vuotta aiemmin valintaperusteeksi olisi riittänyt lukion lyhyen englannin laudatur-arvosana.

– Haaveeni kaunokirjallisuuden suomentamisesta ei toteutunut, mutta koskaan en ole katunut kahta kieli-instituuttivuottani. Löysin nyt kirjahyllystäni myös mielenkiintoisen, vuonna 1975 ostamani J. C. Catfordin teoksen *A Linguistic Theory of Translation*. Niihin aikoihin, yliopisto-opintojeni jo hiipuessa pääsinkin kielenkääntäjäksi *Turun Sanomien* toimitukseen, jossa työskentelin sitten vakituisten sijaisena monta kesää ja yhden talven ja viikonloppukääntäjänä runsaat kolme vuotta. Kääntäminen on siis kiinnostanut minua opintojen jälkeenkin – ja kiinnostaa edelleen!

Kirjoittaja

Maria Lohela on Turun yliopiston Monikielisen käännösviestinnän opiskelija. Hän haastatteli Liisa Koskista osana kääntäjänkoulutuksen historiaa käsittelevää menetelmäkurssia. Sähköpostiosoite: maria.lohela(at)gmail.com

Liite 1

Liisa Koskisen tekemiä opiskeluun jollain tavoin liittyviä kalenterimerkintöjä vuodelta 1966:

la 29.10 KOE
ma 31.10. MY LITTLE TALK ON WHAT?
ti 1.11. Tutorial hour +4
ke 9.11. PÖYTÄKIRJA SUOMENTUNNILLA
ke 16.11. TEACH-IN (F); Emil Öhmann: Kieli ja kulttuuri
to 17.11. TEST ON POLIT. WORDS
la 19.11. AN ORAL TEST IN THE LAB [kielistudio]
to 1.12. TUUTIN PIKKUJOULU !!!!!
ke 14.12. SUOMENTENTTI 11.00, phonetics 12–13 wr, 13.30–14 or
to 15.12. tentti Politics 11–12 wr + or
pe 16.12. tentti Major Barbara 12–13 wr, 13.30–14 or
1966 taskualmanakan lopussa on sivu vuoden 1967 tammikuuta varten – on kirjoitettu
maanantain 9.1. kohdalle: ALKAA TAAS

Liisa Koskisen tekemiä opiskeluun jollain tavoin liittyviä kalenterimerkintöjä vuodelta 1968:

pe 12.1. spec. subj. test F>E (sain 3 1/2)
ti 16.1. ten minute talk on ILO, FAO, IMF
to 18.1. luentokertaus (Huotari) velvoiteoikeus, työsopimuslaki, kielilaki...
pe 19.1. gen. text E>F
ke 24.1. sivistyssanatentti
pe 26.1. spec. subj. test E>F
pe 2.2. gen. text F>E
to 22.2. interpr. > spec. text
pe 23.2. spec. E>F
to 29.2. luentokertaus 11.30, kauppaoikeus
pe 15.3. Local Government, Amer. System of G., Civil Rights Bill
to 28.3. Huotarin lakikirjakoe
to 11.4.–ti 16.4. pääsiäisloma
pe 19.4. TEST GENERAL E>F
to 25.4. esitelmät; ER test – Peltomaa
pe 26.4. personal rights, contracts & documents > interpr. harj.
to 2.5. LOPPUKOKKEET ALKAVAT, yleiskieli E>F klo 12–14
pe 3.5. yleiskieli suullinen, keskustelu
la 4.5. yleiskieli F>E
ma 6.5. erik. kieli E>F
ke 8.5. erik. kieli F>E
pe 10.5. interpretation erik. kieli
pe 31.5. instin todistukset klo 13.00